

**Koolidele puuvilja jagamise kava rakendamise
riiklik strateegia 2010/2011. õppeaastaks ja
2011/2012. õppeaastaks**

Aprill 2010

“Tervise varieeruvus Euroopa riikides ei ole kaugelki juhuslik: see tuleneb otseselt neist füüsilistest ja poliitilistest tingimustest, milles rahvad elavad.”

William Farr, 1866

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Puu- ja köögivilja tarbimise ja tootmise hetkeolukord Eestis	5
2. Eesmärgid	6
3. Abikõlblikud tooted ja lisandväärtuse loomine	7
4. Sihtrühm	8
5. Strateegia kestus ja eelarve	9
6. Strateegia rakendamine	10
7. Lisameetmed ja kaasatud huvirühmad	11

Sissejuhatus

Eesti on rakendanud Euroopa Liidu ühist põllumajanduspoliitikat alates 1. maist 2004 ja osalenud aktiivselt selle poliitika kujundamisel. 2007. aastal toimus laiaulatuslik puu- ja köögiviljasektori reform, mille eesmärk oli suurendada kõnealuse sektori konkurentsivõimet ja turule orienteeritust ning viia selles sektoris rakendatavad meetmed kooskõlla ülejäänud reformitud ühise põllumajanduspoliitikaga. Reformi üheks eesmärgiks oli suurendada puu- ja köögiviljade tarbimist, milleks muu hulgas töötati välja koolidele puuvilja jagamise kava (edaspidi *koolipuuviljakava*).

Asutamislepingu artiklis 33 sätestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärgid hõlmavad turgude stabiliseerimist ja varude kättesaadavust ning mõistlike tarbijahindade tagamist. Koolipuuviljakava raames antav ühenduse toetus puu- ja köögiviljade ning banaanitoodete jagamiseks haridusasutuste õpilastele on kooskõlas nende eesmärkidega ja on samal ajal suunatud sellele, et suurendada puu- ja köögivilja osakaalu laste toiduvalikus ajal, mil nende toitumisharjumused on kujunemisejärgus. See oleks investeering tulevikku, mis aitaks ennetada ja vähendada ebatervislikust toitumisest tingitud tervishoiukulusid.

Ka Euroopa Komisjoni valges raamatus “Toitumise, ülekaalulisuse ja rasvumisega seotud terviseküsimustega tegelemise Euroopa strateegia”¹ rõhutatakse vajadust Euroopas ühiselt tegutseda ning pööratakse tähelepanu rollile, mis võiks ühisel põllumajanduspoliitikal olla eurooplaste toitumisharjumuste kujundamisel, eelkõige rasvumise ja ülekaalu vastu võitlemisel. Koolides puuviljade jagamise algatus on õige samm suunas, mida käsitleb asutamislepingu artikli 152 lõige 1: “*kogu ühenduse poliitika ja tegevuse määratlemisel ja rakendamisel tagatakse inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse*”.

Ühise turukorralduse raames elluviidavat puu- ja köögiviljasektori reformi heaks kiites deklareeris nõukogu²: “*Pidades silmas hiljuti avaldatud komisjoni valges raamatus [...] rõhutatud asjaolu, et koolilaste hulgas on rasvumine märkimisväärselt suurenenud, kutsub nõukogu komisjoni esitama võimalikult kiiresti ettepanekut koolide puuviljaprogrammi kohta, lähtudes sellega kaasneva kasu, selle teostatavuse ning kaasnevate halduskulude mõjuhinnangust.*”

Eesmärgiga tagada parem õigusloome, korraldas komisjon koolipuuviljakava rakendamise nelja alternatiivse võimaluse mõjude hindamise³ järgmiselt:

- 1) senise olukorra säilitamine, mis ei too kaasa ühenduse lisameetmeid;
- 2) võrgustikutöö, mis seisneb kogemuste jagamises ja oskusteabe vahetamises ning teabes ja teavitamise meetmetes;
- 3) toetavad algatused, mis hõlmavad algatusi, mida viiakse ellu koolides puu- ja köögiviljade tarbimise edendamiseks, kuid mis ei hõlma toodete jagamist Euroopa Liidu vahendite abil;

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0279:FIN:ET:PDF>

² http://ec.europa.eu/agriculture/markets/fruitveg/sfs/documents/councildec_en.pdf

³ http://ec.europa.eu/agriculture/markets/fruitveg/sfs/fullimpact_en.pdf

4) ajendavad algatused, millega luuakse ühtne ja paindlik Euroopa Liidu raamistik õpilastele toodete jagamiseks, toodete seireks ja hindamiseks ning lisameetmete võtmiseks.

Õigusakti mõjude hindamise tulemusel jõuti järeldusele, et soovitud eesmärkide saavutamiseks on kõige sobivam võimalus ajendavad algatused (4. võimalus). Seda arvesse võttes tegi komisjon ettepaneku kehtestada koolipuuviljakava, mis ühendab parima tulemuse saavutamiseks kolm üksteist toetavat võimalust:

- 1) koolides puu- ja köögiviljade tasuta jagamine;
- 2) lisameetmed, võrgustikutöö;
- 3) põllumajandustoodete edendamine, seire ja hindamine.

Põllumajanduse ja kalanduse ministrid saavutasid koolipuuviljakava kohta poliitilise kokkuleppe nõukogus 19. novembril 2008. a.

Koolipuuviljakava õiguslik alus tuleneb järgmistest õigusaktidest:

- 1) nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007, millega kehtestatakse põllumajandusturgude ühine korraldus ning mis käsitleb teatavate põllumajandustoodete erisätteid (ühise turukorralduse ühtne määrus)⁴, artikkel 103ga;
- 2) komisjoni määrus (EÜ) nr 288/2009, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses ühenduse abiga, mis antakse koolidele puuvilja jagamise kava raames puu- ja köögivilja, töödeldud puu- ja köögivilja- ning banaanitoodete jagamiseks haridusasutuste lastele⁵;
- 3) Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus.

Komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 3 lõike 1 kohaselt liikmesriigi, kes soovivad kehtestada koolidele puuvilja jagamise kava töötavad välja nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 artikli 103ga lõike 2 kohase koolidele puuvilja jagamise kava rakendamise riikliku strateegia (edaspidi *strateegia*), mis sisaldab eelkõige andmeid koolipuuviljakava eelarve kohta, arvestades ühenduse ja riikliku eelarve osa toetuse andmisel, samuti andmeid kava rakendamise kestuse, sihtrühma, abikõlblike toodete ning asjaomaste sidusrühmade kaasamise kohta. Samuti nähakse strateegias ette kava tõhususe suurendamiseks vajalikud lisameetmed. Komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 3 lõike 3 kohaselt liikmesriigid selgitavad oma strateegias, kuidas nad tagavad koolidele puuvilja jagamise kava lisandväärtuse. Komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 4 lõike 1 kohaselt tuleb strateegia esitada Euroopa Komisjonile vastavalt liikmesriigi valitud strateegia kestusele rakendamise aasta 31. jaanuariks. Erandina võivad 2010. aastal liikmesriigid 2010/2011. õppeaastaks Euroopa Komisjonile oma strateegia esitada 28. veebruariks.

Käesoleva strateegia koostamise aluseks on võetud 2009/2010. õppeaastaks koostatud strateegia, mida on täiendatud komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 liikmesriikidele esitatud nõuete kohaselt, mis rakenduvad alates 2010/2011. õppeaastast ning 2009/2010. õppeaastal koolipuuviljakava rakendamisel saadud kogemustele tuginedes.

⁴ ELT L 299, 16.11.2007, lk 1—149.

⁵ ELT L 94, 8.4.2009, lk 38—47.

Vabariigi Valitsuse 9. juuli 2009. a korralduse nr 283 “Koolidele puuvilja jagamise kava rakendamise riikliku strateegia 2009/2010. õppeaastaks” heakskiitmine” kohaselt hakati Eestis koolipuuviljakava rakendama alates 2009/2010. õppeaastast. Taotlejate heakskiiduavalduste vastuvõtmist alustati 1. septembril k.a ning 12. jaanuari 2010. aasta seisuga on koolipuuviljakava raames heaks kiidetud taotlejaid 193, kavaga liitunud koole 317 ja õpilasi 36 805. Koolipuuviljakavaga on hõlmatud selle kohaselt 74% strateegiaga määratud sihtgrupist.

Strateegia on koostanud Põllumajandusministeerium. Strateegia on kooskõlastatud Haridus- ja Teadusministeeriumi, Rahandusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumiga. Komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 3 lõike 2 kohaselt tagavad liikmesriigid, et nende pädevad tervishoiuasutused kinnitavad koolidele puuvilja jagamise kava kohaste abikõlblike toodete nimekirja. See tagatakse strateegia ja Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 33 lõike 2 alusel antava põllumajandusministri määruse, milles kehtestatakse abikõlblike toodete loetelu, mille pakkumiseks koolipuuviljatoetust antakse, eelnõu kooskõlastamisega Sotsiaalministeeriumiga, kelle valitsemisalas asub Terviseamet.

1. Puu- ja köögivilja tarbimise ja tootmise hetkeolukord Eestis

Maailma Terviseorganisatsioon (edaspidi *WHO*) soovitab⁶ tarbida vähemalt 400 g, s.o 5-6 portsjonit köögivilju ja puuvilju või marju päevas. Üks portsjon võrdub ühe puuviljaga, nagu õun või pirn, või ühe köögiviljaportsjoniga, mis kaalub ligikaudu 80 g. Eelkõige soovitatakse tarbida samas piirkonnas kasvatatud värsked puu- ja köögivilju. Nende puudumise korral soovitatakse tarbida ka külmutatud ja kuivatatud puu- ja köögivilju ning konserve.

Statistikaameti andmetel tarbiti Eestis 2008. aastal päevas inimese kohta keskmiselt 210 g värsket köögivilja ning 112 g värsked puuvilju ja marju. Seega tarbib eestlane päevas kokku keskmiselt 322 g puu- ja köögivilja, mis on 78 g vähem *WHO* soovitatud kogusest.

Alates 1994. aastast osaleb Eesti õpilaste tervisekäitumise uuringus⁷ (*Health Behaviour in School-aged Children Survey*), mida korraldatakse iga nelja aasta tagant. 2005/2006. aasta andmetel oli Eesti õpilastest iga päev puuvilja tarbivate laste osakaal 11-aastaste hulgas 34,5% (uuringus osalenud riikide keskmine 41%), 13-aastaste hulgas 31,5% (keskmine 35%) ja 15-aastaste hulgas 24% (keskmine 30%). Seega tarbib Eestis iga päev puuvilja keskmiselt vaid iga kolmas õpilane ning vanuse kasvades väheneb nende arv veelgi.

2002. aastal korraldati Balti riikides ja Põhjamaades köögivilja, kartuli, puuvilja, leiva ja kala tarbimise uuring (*The NORBAGREEN 2002 study, Consumption of vegetables, potatoes, fruit, bread and fish in the Nordic and Baltic countries*⁸). Uuringu tulemusel on Eestis värsked köögivilja ja puuvilja, sealhulgas marjade tarbimine võrreldes Põhja- ja teiste Baltimaadega kõige väiksem. Kuu aja jooksul tarbib Rootsi elanik keskmiselt 39 korda köögivilja ja 25 korda puuvilja, Soomes 32 ja 16 korda, Taanis 27 ja 23 korda, Lätis

⁶ http://whqlibdoc.who.int/trs/WHO_TRS_916.pdf

⁷ http://www2.tai.ee/uuringud/HBSC_tabeliraamat_tryk.pdf

⁸ http://www.sva.lv/files/datu%20analize/norbagreen_2002.pdf

35 ja 12 korda, Leedus 32 ja 12 korda ning Eestis vaid 22 ja 12 korda. Tarbimine väheneb veelgi kõrgemas eas elanike puhul. Eestlased tarbivad köögiviljadest sagedamini sibulat, küüslauku, porgandit ja kurki. Puuviljadest ja marjadest eelistatakse õuna, tsitrusvilju ja banaani.

Ülekaaluliste laste osakaal on Eestis aasta-aastalt suurenenud: Eesti Haigekassa koolitervishoiu aruannete⁹ kohaselt oli nende osakaal 2004. aastal 3. klassi õpilastest 6,7% ja kõigist õpilastest 6,2%, kuid 2008. aastal oli ülekaaluliste laste osakaal 3. klassi õpilastest juba 11,6% ja kogu õpilaste arvust 9,7%.

Puu ja köögivilja tootmise kogused Eestis ei ole väga suured. Avamaaköögivilja kasvupind on aasta-aastalt vähenenud: näiteks 2000. aastal oli kasvupind 3800 ha, aga 2008. aastal oli Statistikaameti andmetel 2400 ha (0,4% kogu põllumajanduskultuuride kasvupinnast). Keskmise saagikus 2008. aastal oli 20 900 tonni hektarilt (viie viimase aasta keskmine on 16 400 tonni hektarilt). Väga kõrge saagikus oli kapsal, kaalikal ja peedil (33 262; 16 792 ja 20 843 t/ha).

Tabel 1. Puu- ja köögivilja kasvupinnad ja kogusaagid Eestis Statistikaameti andmetel.

Kokku avamaaköögivilja	Kasvupind, ha	Kogusaak, t
2006	2800	48 900
2007	2800	57 400
2008	2400	50 700
Kokku puuviljad ja marjad		
2006	9400	5800
2007	8600	6600
2008	7500	5500

Viljapuude ja marjapõõsaste kasvupind 2008. aastal oli Statistikaameti andmetel 7500 ha, mis on 55% vähem kui viis aastat tagasi. Enamuse viljapuuadadest moodustasid õunaaiad – 4000 ha. Luuviljalisi kasvatati 900 ja marju 3200 hektaril. Marjadest kasvatati kõige enam musta sõstart (615 ha). Punast sõstart kasvatati 446 hektaril. Maasikakasvatuse on juba mõni aasta olnud langustrendis. 2008. aastal kasvatati maasikat 564 hektaril, mis on poole võrra väiksem pind kui viis aastat tagasi. Puuvilja ja marjade kogusaak oli 2008. aastal 5900 t, millest õunasaak 2200 t, mis on ligikaudu 45% viimase viie aasta keskmisest õunasaagist. Õuna- ja teiste puuviljade saak Eestis on aastate kaupa väga erinev. Luuviljaliste saak oli 2008. aastal 200 t. Kogu marjasaak kokku oli 3250 t, millest maasikas moodustas 46% (1500 t), punane sõstar 15% (500 t) ja must sõstar 7% (230 t).

2007. aastal, mis on viimaste aastate keskmine, toodeti Eestis 4000 t õuna. Kui jagada sihtrühma (vt p. 4 Sihtrühm) õpilastele õppeaasta jooksul (35 õppenädalal) kord nädalas 120 g õuna päevas, siis oleks koolipuuviljakava rakendamiseks kokku vaja arvestuslikult 210 t õuna. Seega oleks võimalik kava rakendada kohalikke tooteid kasutades, kuid silmas pidades aastate kaupa erinevaid tootmismahatusid, ilmastiku mõju saagikusele, hindade hooajalisust ja olemasolevaid säilitamistingimusi, oleks lisaks vaja teatud kogus tooteid ka importida.

⁹ <http://www.haigekassa.ee/raviasutusele/tervisedendus/kool>

2. Eesmärgid

Strateegia eesmärgiks on panustada laste tervisliku toitumise edendamisse, sealhulgas vähendada ülekaalulisust.

Rahvastiku tervise arengukava tervislike eluviiside valdkonna kirjelduses märgitakse, et tervislike valikute puhul on peamiseks sihtrühmaks lapsed ja noored, kuna panustamine laste ja noorte tervisesse on üks tulemuslikumaid meetodeid tulevaste täiskasvanute hea tervise tagamiseks. Valdonna probleemidena tuuakse muu hulgas välja soovituslikust kogusest väiksem puu- ja köögiviljade, rukkileiva ja kala tarbimine.

Strateegia rakendamine panustab rahvastiku tervise arengukavas ühe probleemina tõstatatud laste tervisliku toitumise edendamisse ja ülekaalulisuse vähendamisse koolides puu- ja köögivilja jagamise ning koolipuuviljakavaga kaasnevate lisameetmete võtmise teel. Lisaks suurendab strateegia puu- ja köögiviljatootjate võimalusi leida oma toodangule uusi turuväljundeid.

Strateegia eesmärgi saavutamise **indikaatoriks** on kasutatud rahvastiku tervise arengukavas esitatud ülekaaluliste õpilaste osakaal protsentides – 2020. aastaks 6% (baastase 2006. aastal 7,8%). Andmete allikaks on Eesti Haigekassa koolitervishoiu aruanded.

3. Abikõlblikud tooted ja lisandväärtuse loomine

Koolipuuviljakavaga hõlmatud tooted on loetletud nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 lisas 1:

- IX osa värsked puu- ja köögiviljad;
- X osa töödeldud puu- ja köögiviljatooted ning
- XI osa banaanid.

Komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 3 lõike 2 kohaselt on laste tervise kaitsmise eesmärgil üldjuhul keelatud jagada tooteid, mis on suhkru-, rasva-, soola-, või magusainelisandiga. Vaid nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel, kui liikmesriigid tahavad tagada koolipuuviljakava kohaste toodete laia valiku või muuta oma kava huvipakkumaks, võib liikmesriik siiski ette näha, et sellised tooted tunnistatakse abikõlblikuks.

Lähtudes eeltoodust ja eelkõige eesmärgist edendada tervislikku toitumist, ei ole komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 lisas 1 loetletud lisanditega tooted Eestis abikõlblikud.

Eesti koolipuuviljakavaga hõlmatud abikõlblike toodete nimekiri on esitatud strateegia tabelis 2. Tabelis loetletud abikõlblikud tooted on Eesti tehtud valik nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 lisas 1 loetletud toodetest. Abikõlblike toodete loetelu kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 33 lõike 2 alusel põllumajandusministri määrusega lähtudes käesolevas strateegias sätestatust.

Toodete valimisel on põhilisteks kriteeriumiteks värsked puu- ja köögivilja mitmekesisus, kättesaadavus ning toote jagamise lihtsus. Lisaks on tabelis 2 esitatud puu- ja köögiviljade soovituslikud ühekordsed kogused. Soovituslikud ühekordsed kogused on esitatud näidetena toodete tellimise kavandamiseks.

Tabel 2. Abikõlblikud tooted ja nende arvestuslikud ühekordsed kogused (tk, g)

KN-kood	Viljad	1 kogus
07020000	Tomat, värske või jahutatud	1 tükk
0704	Kapsas, lillkapsas, nuikapsas, lehtkapsas ja muu söödav kapsas perekonnast <i>Brassica</i> (rooskapsas), värske või jahutatud	80–100 g
0705	Aedsalat (<i>Lactuca sativa</i>), peasalat ja sigur (<i>Cichorium</i> spp.), värske või jahutatud	80–100g
0706	Porgand, naeris, söögipeet, aed-piimjuur, juurseller, redis jms söödav juurvili (kaalikas), värske või jahutatud	1 tükk
070700	Kurgid ja kornišonid, värsked või jahutatud	1 tükk = 3–4 kogust
0708	Kaunviljad, poetatud või poetamata, värsked või jahutatud	80–100g
ex0709	Muu köögivili (kõrvits, suvikõrvits, spargel, seller, paprika), värsked või jahutatud, v.a alamrubriikide 07096091, 07096095, 07096099, 07099031, 07099039 ja 07099060 köögivili	80–100 g
0808	Värsked õunad, pirnid ja küdooniad	1 tükk
08092, 08094	Värsked kirsid, ploomid ja laukaploomid	80–100 g
08101, 08102, 08104, 08109	Muud värsked marjad ja puuviljad (maasikad, vaarikad, sõstrad, karusmarjad, jõhvikad, mustikad)	80–100 g

Koolipuuviljakava raames jagatud puu- ja köögivili peab õpilaste tavapärasele koolitoidule looma **lisandväärtuse**, seega ei saa koolipuuviljatoetuse raames jagatav toode olla sama, mida sama toidukorra ajal pakutakse koolitoidu põhimenüüs, samuti ei tohi põhimenüü asendada toetuskava raames pakutavat puu- ja köögivilja. Näiteks kui koolitoiduga pakutakse porgandisalatit, siis ei tohi sama toidukorra ajal pakkuda koolipuuviljakava raames värsket porgandit, küll aga võib pakkuda näiteks õuna. See tagab koolitoidule lisandväärtuse ja pakutavate toodete mitmekesisuse. Nimetatud nõude täitmist kontrollitakse halduskontrolli ja kohapealse kontrolli tegemise ajal. Koolid säilitavad koolipuuvilja pakkumise päevade koolitoidu menüüd koos kava raames pakutud toodete nimetustega ühe aasta ning esitavad need nõudmise korral kohapealse kontrolli ajal.

Koolipuuviljakava raames pakutavad tooted peavad vastama Euroopa Liidu ja Eesti asjakohastes õigusaktides kehtestatud **kvaliteedi ja toiduohutuse nõuetele**. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse kohaselt kontrollivad koolipuuviljatoetuse alusel rahastatavate toodete vastavust kvaliteedi-, koostis- ja turustusnõuetele oma pädevuse piires Põllumajandusamet ning Veterinaar- ja Toiduamet.

2010/2011. õppeaastal ja 2011/2012. õppeaastal on abikõlblikud strateegia tabelis 2 esitatud ja sihtrühmale **värskelt** tarbimiseks ette nähtud haridusasutusele tarnitud puu- ja köögiviljade kulud. Kui koolipuuviljakavaga hõlmatud toodete veo- ja jaotamiskulude kohta esitatakse eraldi arve, siis ei tohi sellised kulud ületada 3% toodete kuludest. 2010/2011. õppeaastal ja 2011/2012. õppeaastal ei ole abikõlblikud varustuse ostmise, liisingu, rendi või muud varustusega seotud kulud, samuti ei ole toetusõiguslikud veo- ja jaotuskulud, kui tooteid jagatakse tasuta.

4. Sihtrühm

Põllumajandus- ja kalandusnõukogu, kinnitades koolipuuviljakava alused, määras kava peamiseks sihtrühmaks lapsed vanusevahemikus 6–10 eluaastat. Analüüsidest Eestis kujunenud olukorda strateegias seatud eesmärgi arvestades, lähtuti sellest, et 2008. aastal oli Eesti Haigekassale esitatud koolide aruannete põhjal Eestis ülekaalulisi lapsi 9,7% (2006. aastal 7,5%). Ülekaalulisi lapsi oli kõige rohkem kolmandas ja viiendas klassis (10–13aastased õpilased). Samasuguseid andmeid ülekaaluliste laste vanuse kohta annavad ka rahvusvahelised uuringud (Kooliõpilaste terviskäitumise uuring 2002 ja 2005/2006¹⁰), mille põhjal on kõige suurem hulk ülekaalulistest lastest 13aastased poisid (2002).

Juhindudes eeltoodust, on 2010/2011. õppeaasta ja 2011/2012. õppeaasta **strateegia sihtrühmaks haridusasutuse¹¹ 1.–4. klassi õpilased**. Haridus- ja Teadusministeeriumi statistika ja prognoosi andmetel õpib 2010/2011. õppeaastal 1.–4. klassis 51 340 õpilast ja 2011/2012. õppeaastal 1.–4. klassis 53 150 õpilast. Kuna Eesti Haigekassale esitatud koolide aruannete põhjal on ülekaalulisi lapsi kõige rohkem vanuses 10–13 eluaastat, siis on valitud sihtrühm (1.–4. klassi õpilased) sobiv laste toitumisharjumuste kujundamiseks. Eelarvevõimaluste paranemise korral on võimalus suurendada nii kavandatud meetmete rakendamist ja abikõlblike toodete hulka kui ka laiendada sihtrühma.

5. Strateegia kestus ja eelarve

Käesolev strateegia ja selle rakendamiseks kavandatav eelarve on koostatud 2010/2011. õppeaastaks ja 2011/2012. õppeaastaks. Koolipuuviljakavas osalemiseks esitab Põllumajandusministeerium Vabariigi Valitsuse heaks kiidetud strateegia komisjonile komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 4 lõike 1 alusel taotluse ühenduse toetuse saamiseks. Euroopa Komisjon teeb otsuse lõplike eraldiste kohta, arvestades kõikide liikmesriikide taotlusi ja selleks Euroopa Liidu eelarves ettenähtud vahendeid. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 artikli 103ga lõike 5 kohaselt saab iga koolipuuviljakavas osalev liikmesriik ühenduse toetust siiski vähemalt 175 000 eurot õppeaasta kohta.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 artikli 103ga lõike 4 punkti a kohaselt on Euroopa Liidu eelarves koolipuuviljakava rakendamiseks arvestatud 90 miljonit eurot õppeaasta kohta. Euroopa Liidu toetus Eestis ei ületa 75% toodete tarnimise ning sellega

¹⁰ http://www2.tai.ee/uuringud/HBSC_tabeliraamat_tryk.pdf

¹¹ Eesti Vabariigi haridusseaduse § 3 lõike 2 kohaselt on haridusasutused eelkõige koolieelsed lasteasutused, põhikoolid ja gümnaasiumid, kutseõppeasutused, rakenduskõrgkoolid, ülikoolid, huvikoolid ning täiendusõppeasutused, samuti neid teenindavad teadus- ja metoodikaasutused.

seotud kuludest. Lisaks ühenduse toetusele on võimalus kulusid katta ka riiklikust toetusest. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 artikli 103ga lõike 5 kohaselt eraldatakse ühenduse toetus igale liikmesriigile objektiivsete kriteeriumide alusel, mis põhinevad 6-10 aastaste vanuserühma kuuluvate laste osakaalul igas liikmesriigis. Eestile eraldatud vahendite arvutamisel on aluseks võetud 2006. aasta Eurostati¹² (*Statistical Office of the European Communities*) andmed (6–10 aastaste laste absoluutarv 62 570). Ühenduse toetuse arvutamise korral on aluseks veel ühe koguse puu- ja köögivilja maksumus 0.20 eurot (3,12 kr) ja õppeaasta pikkus 30 õppenädalat.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 288/2009 lisa 2 kohaselt on ühenduse soovituslik eraldis Eestile 282 400 eurot (4 418 600 kr). Komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 4 lõike 4 kohaselt Euroopa Liidu raha paremaks kasutamiseks jaotatakse nendele liikmesriikidele määratud ühenduse abi, kes ei ole teatanud komisjonile oma strateegia väljatöötamisest õigel ajal, ümber nende liikmesriikide vahel, kes teatasid komisjonile oma valmisolekust kasutada ühenduse abi suuremas ulatuses, kui neile esialgu eraldatud.

Koolipuuviljakava kavandatud eelarve Eestis 2010/2011. õppeaastal ja 2011/2012. õppeaastal on ühe õppeaasta kohta kokku 5 891 466 kr, millest 1 472 867 kr (25%) moodustab Eesti riigieelarvest kaetav kohustusliku kaasrahastamise osa ja 4 418 600 kr (75%) kaetakse Euroopa Liidu eelarvest. Riiklikku lisatoetust strateegia ette ei näe.

2010/2011. õppeaastal ajavahemikus 1. septembrist kuni 31. detsembrini on 16 õppenädalat arvestusliku kogueelarvega 2 693 242 kr, millest Eesti kaasrahastatav osa moodustab 673 310 kr. Ühenduse rahastatav osa moodustab 2 019 931 kr.

2010/2011. õppeaastal ajavahemikus 1. jaanuarist kuni 31. maini on 19 õppenädalat arvestusliku kogueelarvega 3 198 225 kr, millest Eesti kaasrahastatav osa moodustab 799 556 kr. Ühenduse rahastatav osa moodustab 2 398 668 kr.

2011/2012. õppeaastal ajavahemikus 1. septembrist kuni 31. detsembrini on 16 õppenädalat arvestusliku kogueelarvega 2 693 242 kr, millest Eesti kaasrahastatav osa moodustab 673 310 kr. Ühenduse rahastatav osa moodustab 2 019 931 kr.

2011/2012. õppeaastal ajavahemikus 1. jaanuarist kuni 31. maini on 19 õppenädalat arvestusliku kogueelarvega 3 198 225 kr, millest Eesti kaasrahastatav osa moodustab 799 556 kr. Ühenduse rahastatav osa moodustab 2 398 668 kr.

Võttes aluseks 1. jaanuaril 2010. aastal jõustunud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 34 lõike 4, arvutab Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) koolipuuviljatoetuse taotlejale antava toetuse määra selleks riigieelarvest eraldatud rahaliste vahendite jaotust, abisaajate õpilaste arvu ning õppenädalate arvu arvestades. *PRIA* avaldab toetuse määra oma veebilehel kümme tööpäeva enne taotlusperioodi algust.

¹² <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

6. Strateegia rakendamine

Koolipuuviljakava rakendav asutus on PRIA kui makseagentuur. PRIA ülesannete hulka kuulub koolipuuviljatoetuse taotlejate heakskiitmine, toetuse taotluste vastuvõtt, kohapealne kontroll, toetuse maksmine ning järelevalve. PRIA teavitab komisjoni järelevalve ja kontrolli tulemustest. Nende koolipuuviljatoetuse saamiseks abikõlblike toodete loetelu, mille pakkumiseks koolipuuviljatoetust antakse, koolipuuviljatoetuse taotlemise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsema korra ning taotluse vormi kehtestab põllumajandusminister Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 33 lõike 2 alusel antavas määruses, lähtudes käesolevast strateegiast.

Käesoleva strateegia kohaselt on igale haridusasutuse 1.–4. klassi õpilasele ette nähtud vähemalt üks kogus puu- ja köögivilja õppenädalas kehtestatud toetusemäära ulatuses. Arvestades abikõlblike toodete laia valikut ning võimalikke hinnaerinevusi, ei piiritleta puu- ja köögivilja pakkumiste arvu õppenädalas ning puu- ja köögiviljatoodete pakkujal on võimalus selle üle ise otsustada. Tähelepanu tuleb pöörata vaid asjaolule, et ei ületataks õpilase kohta kehtestatud toetuse määra õppenädalas.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 34 lõike 2 kohaselt puu- ja köögivilja tarnimist haridusasutusse võib korraldada ja koolipuuviljatoetuse taotluse võib esitada haridusasutus, haridusasutust esindav isik, linna- või vallavalitsus oma haldusterritooriumil paikneva haridusasutuse nimel ning puu- ja köögiviljatoodete pakkuja.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 34 lõike 3 kohaselt võib koolipuuviljatoetust taotleda haridusasutust esindav isik, linna- või vallavalitsus või puu- ja köögivilja pakkuja, kui ta on selles haridusasutusega kirjalikult kokku leppinud. Koolipuuviljatoetuse taotleja peab PRIA olema heaks kiitnud ning taotleja andmed peavad olema kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse.

Koolipuuviljatoetuse taotlus esitatakse koos kõigi vajalike dokumentidega (sealhulgas arve, millele on märgitud abikõlblike toodete kogus ja maksumus) pärast abikõlblike toodete tarnimist. Koolipuuviljatoetust võib taotleda kuni viis korda aastas järgmiste taotlusperioodide kohta: 1. september – 31. oktoober; 1. november – 31. detsember; 1. jaanuar – 28. (29.) veebruar; 1. märts – 30. aprill ning 1. mai – 30. juuni. PRIA kontrollib toetuse taotleja ja taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele. Toetus makstakse välja kolme kuu jooksul arvates nõuetekohaselt täidetud ja kehtiva toetuse taotluse esitamisest.

7. Lisameetmed ja kaasatud huvirühmad

Et tõsta koolipuuviljakavas osalevate abisaajate teadlikkust Euroopa Liidu rollist koolipuuvilja programmis tuleb paigaldada haridusasutusse nähtavale kohale komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 14 lõike 1 kohaselt Euroopa Liidu koolidele puuvilja jagamise kava plakat. Komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 artikli 14 lõike 1 kohaselt on plakati soovitatav püüasukoht haridusasutuse peasissekäigu juures kohas, kus plakat on selgelt nähtav ja loetav. Viited Euroopa Ühenduse rahalisele panusele

peavad olema vähemalt sama selgelt nähtavad kui viited Eesti kava toetavate muude eraõiguslike või avalik-õiguslike isikute tehtud panustele. Euroopa Liidu koolidele puuvilja jagamise kava plakat peab vastama järgmistele komisjoni määruse (EÜ) 288/2009 III lisas sätestatud miinimumnõuetele:

- plakati suurus: A3 või suurem;
- tähed: 1 cm või suuremad;
- pealkiri: Üleeuroopaline koolidele puuvilja jagamise kava;
- sisu: haridusasutuse tüüpi arvestades vähemalt järgmine sõnastus:
 - “Meie [haridusasutuse tüüp (nt algkool/põhikool/kool)] osaleb Euroopa Liidu poolt rahaliselt toetatavas üleeuroopalisel koolidele puuvilja jagamise kavas.” Plakatil peab olema Euroopa Ühenduse embleem.

Lisaks on soovitatav rõhutada puu- ja köögiviljade toiteväärtuselisi eeliseid ja anda lastele toitumisalaseid suuniseid. Plakati olemasolu kontrollib PRIA kohapealse kontrolli käigus.

Erinevate huvirühmadega on kavas kaasata koolipuuviljakavaga seonduvad tegevused, konkursid ning kajastada neid veebilehtedel, eraldi lisameetmena koolipuuviljakava käsitlevat veebilehte ei ole kavas välja töötada. Lisaks on koolipuuviljakava tulemuslikkuse tagamiseks olemasolevad kavaga seotud lisameetmed tervisliku toitumise eeliseid kajastavad veebilehed ning loetletud tegevused.

Tervise Arengu Instituudi veebilehtedel on teavet erinevas vanuses kasutajatele: lastele puu- ja köögivilja ja tervisliku toitumise kasulikkusega seotud mängud ning täiskasvanutele teave ja soovitused laste tervisliku toitumise kohta (<http://www.toitumine.ee/taiskasvanutele/lisainformatsioon-4.html>; <http://www.toitumine.ee/index-2.html>).

Lisaks on Tervise Arengu Instituut välja töötanud ka toitumisprogrammi, mille andmebaas sisaldab ekspertide kogutud teavet üle 1000 toiduaine toitainelise koostise kohta, teavet toitainete, nende parimate allikate kohta ja soovitusi igapäevaseks tarbimiseks (<http://www.terviseinfo.ee>).

Eesti Toidu veebilehel on teavet Eesti ja teiste Euroopa riikide toitumise, toitumissoovituste, mahetoidu ja kohalike traditsiooniliste toiduretseptide kohta (<http://www.eestitoit.ee/?language=et>).

Puu- ja köögivilja tarbimisega seotud küsimused lisatakse Põllumajandusministeeriumis käimasolevatesse kooliõpilastele suunatud konkursi “Maal on mõnus”, mida Põllumajandusministeerium on korraldanud 2004. aastast alates. Selle raames on lapsed kirjutanud esseesid, esitanud joonistusi, väidelnud ning võistelnud projekti koostamises maaelu ja põllumajanduslikel teemadel.

Koolipuuviljakava ja selle rakendamine on kaasatud Sotsiaalministeeriumi koostatud Vabariigi Valitsuse 14. veebruari 2005. a korraldusega nr 89 kinnitatud “Südame- ja veresoonkonnahaiguste ennetamise riikliku strateegiasse 2005-2020”¹³, mis on suunatud kasvava põlvkonna ja tööealise elanikkonna tugeva ja hea tervise tagamisele.

¹³ <http://www.tai.ee/failid/HeartStrategy.pdf>

Samuti panustab koolipuuviljakava rakendamise ka Vabariigi Valitsuse 17. juuli 2008. a korraldusega nr 325 "Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020" (edaspidi *rahvastiku tervise arengukava*) heaks kiidetud eesmärkide saavutamisse, eelkõige laste puu- ja köögivilja tarbimisharjumuse kujundamisse ja ülekaalulisuse vähendamisse. Rahvastiku tervise arengukavas seatud strateegiliste eesmärkide täitmisega soovitakse saavutada rahvastiku tervise jätkuv paranemine, eluea pikenemine ja elukvaliteedi tõus.